

Pelai Pagès

Nins intellektuella bidrag till det marxistiska tänkandet

Detta är en bilaga till författarens Nin-biografi *Andreu Nin: Una vida al servicio de la clase obrera* (2011) [Ett liv i arbetarklassens tjänst]. När Pagès hänvisar bakåt ("vi har sett ..." och liknande), så är det den boken som han syftar på.

Ur både ett politiskt och ett ideologiskt perspektiv var Nin tveklöst en av de mest klarsynta – om inte den mest klarsynta – av representanterna för den spanska marxismen under 1900-talets första hälft. Vi har sett hur han politiskt konkretiserade de strategiska och taktiska linjerna för den politik han försvarade, baserad på en oavbruten analys av verkligheten, metodiskt utförd genom dialektiska resonemang och en mycket bestämd klassuppfattning. Det är sant att hans analytiska förmåga inte ledde honom till originella tolkningar, och att dessa alltid utgick från en allmän strategi som Nin integrerade med sin egen intellektuella förmåga.

Därför framstår inte Nins tänkande som en självständig och mer eller mindre monolitisk helhet som kan bedömas utifrån ett konkret perspektiv. När Nin utarbetar politisk teori gör han det i enlighet med sitt handlingsprogram, utifrån den politiska pragmatism som präglade hans insats inom arbetarrörelsen. Det är viktigt att ha detta i åtanke, eftersom en intensiv intellektuell aktivitet därigenom blev begränsad i sin utveckling och sitt praktiska förverkligande. Projekt som han hade planerat, till exempel en bok om Salvador Seguí, *el noi del Sucre*¹, som han aviserade vid vissa tillfällen, förblev blott en dröm. Vi anser att i marxismens historia har de stora historiska verken tillkommit under perioder då författarna var politiskt inaktiva. Från Marx till Althusser utgör detta ett lätt verifierbart mönster. Marx skrev *Kapitalet* under en period då han var befriad från sina organisatoriska uppgifter i den internationella arbetarrörelsen. Lenins ideologiskt viktigaste arbeten skrevs i exilen, före Oktoberrevolutionen 1917. Kanske skulle vi idag inte kunna tala om Gramscis tänkande, om Gramsci inte hade tillbringat elva år i de fascistiska fångelserna i Rom, avskärmad från aktiv politik.

I Nins fall finner vi bara en tidsperiod då han var ofrivilligt avskärmad från politisk aktivitet. Det var under de sista åren av hans vistelse i Moskva. Även om de objektiva och subjektiva förhållanden inte var särskilt gynnsamma för att utveckla teoretisk aktivitet, så utnyttjade Nin

¹ Katalanska för "sockerpojken", vilket han kallades därför han hade för vana att äta sockerbitar när han intog sitt kaffe. – *Red*

tiden för att arbeta med sina viktigaste teoretiska verk, vilka, jag upprepar det, alltid har en omistlig praktisk aspekt. Även om de flesta av dessa verk gavs ut i Spanien några år senare, skedde arbetet med dem, eller åtminstone förarbetena, under denna period.

Som jag redan har sagt utgör Nins tänkande, som det framträder i hans teoretiska arbeten, varken något originellt bidrag till marxismen eller en organisk eller doktrinär helhet i sig. I de flesta av sina verk utgår Nin från ideologiska antaganden som definierats av Marx, Lenin eller Trotskij och som han sedan vidareutvecklar. Utifrån detta kan vi avgöra det verkligt originella hos Nin. För övrigt kan påpekas att många av hans studier är opublicerade, vilket öppnar för ytterligare viktiga bidrag.

En tredje aspekt som jag vill framhålla och som kännetecknar de flesta av hans verk, härrör ur deras historiska karaktär. För att ge studierna den nödvändiga politiska inriktningen utgår Nin alltid från historiska fakta, institutioner, organisationer eller ideologiska tendenser. För det mesta begränsar han sitt studieområde kronologiskt till de senaste utvecklingstendenserna och tematiskt till frågor som på ett eller annat sätt kan bidra till att klargöra de aktuella utmaningar som arbetarrörelsen står inför. Och hela tiden införlivar han alla dessa ståndpunkter i sitt politiska handlingsprogram.

Ledmotiv i Nins tänkande: Nationalism, syndikalism och fascism

Från det att Nin 1921 begav sig till Moskva till sin död återvänder han ständigt till tre frågeställningar, vars förekomst på den internationella scenen hela tiden avspeglas i den spanska verkligheten. Det är nationalitetsfrågan, fackföreningsrörelsens organisatoriska problem och den ideologiska kampen mot fascismen. Vi har redan sett hur de tre frågeställningarna har kommit till uttryck under hans politiska utveckling och hur Nin i praktiken anpassade dem till sin strategi.²

A. Nationella frågan

Den nationella frågan engagerade Nin redan som ung, men tills han hade anammat marxismen och blivit förtrogen med hur Lenin behandlade frågan finner vi inget helgjutet förhållningssätt i hans tänkande. Lenins studier och den lösning som 1917 års Oktoberrevolution gav frågan om nationaliteterna i det gamla tsaristiska imperiet, försåg Nin med det marxistiska perspektiv som han behövde för att ta sig an den nationella frågan i den spanska staten. Hans viktigaste arbete, förutom de artiklar han skrev om ämnet, är *Los movimientos de emancipación nacional* [Rörelserna för nationell frigörelse], som för första gången publicerades på katalanska 1935.³

I detta arbete studerar Nin arbetarrörelsens ståndpunkter alltsedan den började diskutera den nationella frågan – parallellt med framväxten av nationalism – i mitten av 1800-talet, till de leninistiska teorierna och den lösningsmodell som Sovjetunionen erbjöd. På detta sätt analyserar han Marx', Engels' och Bakunins uppfattningar, skiljaktigheterna mellan Kautsky och Rosa Luxemburg och inställningen till frågan under den socialdemokratiska perioden, och avslutat med en detaljerad analys av det tsaristiska Ryssland och Lenins och Oktoberrevolutionens lösningar. Det sista kapitlet handlar om organisationen av Sovjetunionens socialistiska republiker, som ett fritt förbund av fria folk.

² Syftar på Nin-biografen som denna artikel är hämtad från.

³ Katalansk titel: *Els moviments d'emancipació nacional*. utgiven 1935 av Edicions Proa de Barcelona,. Den har givits ut två nyupplagor, 1970 av Edicions Catalanes de Paris, och 2008 av Editorial Base. På spanska publicerades den av Editorial Fontamara 1977. Nins artiklar finns utgivna i två antologier. Andreu Nin: [La cuestión nacional en el estado español](#), Barcelona: Ed. Fontamara, 1979 [Den nationella frågan i den spanska staten] och *Socialisme i nacionalisme (1912-1934). Escrits republicans, socialistes i comunistes*. Barcelona: Ed. La Magrana, 1985 [Socialism och nationalism. Republikanska, socialistiska och kommunistiska skrifter].

I denna detaljerade studie, som är ett utmärkt historiskt och teoretiskt arbete, tillhandahåller Nin argumenten och skälen till varför nationalitetsfrågan bör ingå i proletarietets program för frigörelse, och utvecklar begreppet nation, nära knutet till utvecklingen av samhället och samhällsklasserna. Historien fungerar som utgångspunkt och den historiska materialismen som metod.

Nin börjar med att definiera hur han ser på nationalitet eller nation – begrepp som Nin inte åtskiljer – och de faktorer som gör att det går att avgöra om en typ av nationell gemenskap skiljer sig från en annan. Således hävdar han att ”nationen, i ordets verkliga mening, är en direkt produkt av det kapitalistiska samhället, eftersom det uppstår och utvecklas varhelst kapitalismen uppstår och utvecklas. Nationen kännetecknas av existensen av bestämda kapitalistiska ekonomiska relationer, territoriell gemenskap, språk och kultur”.⁴ För att vi ska kunna tala om en nation måste alla dessa faktorer finnas. Om man betraktar dem var för sig kan inte en bestämning av en nation göras. Således talar England och USA samma språk, men de är två olika nationer. Och även om Kastilien, Katalonien och Baskien har ett gemensamt politiskt och ekonomiskt territorium, finns inte något motsvarande ur språklig och kulturell synvinkel och de är olika nationer.

Å andra sidan var det nödvändigt att vänta på kapitalismens ankomst för att nationen skulle utvecklas till en egen entitet, eftersom ”antikens och medeltidens politiska och sociala enheter inte var mer än embryon till nationer”.⁵ Och det är dessutom i det kapitalistiska samhället som de första nationella frigörelserörelserna börjar utvecklas. Under övergången från det feodala till det kapitalistiska samhället och under de första åren i dess utveckling är staten fortfarande i händerna på de feodala sociala klasserna och antar fortfarande formen av en multinationell stat.

Uppenbarligen utgår Nin från utvecklingen av de europeiska samhällena under artonhundratalet när han formulerar dessa förtydliganden och observerar hur borgarklassen i denna utveckling tenderar att bilda en egen nationalstat, ”eftersom det är det sätt som bäst motsvarar dess intressen och garanterar en bättre utveckling av de kapitalistiska förhållandena”.⁶ Om nationalitetsfrågan huvudsakligen är ett problem för borgarklassen, i vilken utsträckning angår detta proletariet? Här detta hänför Nin problematiken till det sociala utvecklingsstadium som motsvarar inledningen av den borgerligt-demokratiska revolutionen och konkretiserar proletarietets intresse av detta inom den spanska statens ramar:

... Nationella rörelser spelar en oerhört viktig roll i utvecklingen av den borgerligt-demokratiska revolutionen. De drar med sig enorma folkmassor in i kampen och utgör en mycket kraftfull revolutionär faktor som proletarietet inte kan undvika att ta hänsyn till, särskilt i ett land som vårt, där denna revolution ännu inte har ägt rum, trots monarkins fall. Att vända dessa rörelser ryggen och inta en likgiltig attityd till dem är att gå de förtryckandes och den reaktionära nationalismens ärenden, även när man vill dölja denna inställning under internationalismens mantel.⁷

På detta sätt blir den nationella kampen en kamp mot feodalismen, och i detta avseende utgör den en progressiv faktor i de länder som ännu inte har genomfört den borgerligt-demokratiska revolutionen och där det därför fortfarande finns flernationella stater. ”När bildandet av stora stater föregår den kapitalistiska utvecklingen, det vill säga när de bildas innan de feodala förhållandena har ersatts av borgerliga förhållanden, blir den resulterande enheten bakåt-

⁴ Nin, Andreu: [Los movimientos de emancipación nacional](#). Barcelona: Ed. Fontamara, 1977, sid. 42 [sidhänvisningarna till boken]

⁵ Ibid.

⁶ Ibid., s. 43.

⁷ Ibid., s. 42.

strävande, en despotisk enhet av asiatisk typ, som hindrar produktivkrafternas utveckling istället för att gynna den”.⁸

Nin, som återger Lenins ståndpunkt, förespråkar stöd till nationella rörelser och folkens rätt att fritt disponera över sina öden, eftersom dessa rörelser är utrustade med ett stort demokratiskt innehåll och också för att proletariatet som bekämpar alla former av förtryck inte kan vara likgiltigt för nationellt förtryck.⁹

Vilken roll spelar proletariatet i kampen för nationell frigörelse? Vilken politik bör det föra? När det gäller detta utgår Nin från den allmänna strategi som han har haft under Andra republiken och från styrkeförhållandena mellan de sociala krafterna under samma period. Genom att inlemma frågan om nationaliteter i den borgerliga-demokratiska revolutionen, när borgarklassen redan har förlorat sin revolutionära drivkraft och småbourgeoisin visat sig vara en vacklande och obeslutsam klass, är det proletariatets uppgift att lösa den borgerliga-demokratiska revolutionens problem genom att upprätta sin klassdiktatur.

Nin demonstrerar storbourgeoisins bakåtsträvande roll i dess sätt att hantera det grundläggande problemet med den borgerliga revolutionen, jordbrukets problem. Och skriver:

Under den föregående perioden kunde den kapitalistiska borgarklassen, utan konsekvenser för sitt eget herraväldes, attackera de stora markägarnas äganderätt, vars makt den hade intresse av att krossa. Idag har rädslan för att ett sådant angrepp skulle stimulera den proletära offensiven mot äganderätten i allmänhet gjort den misstänksam och dess inställning till jordbruksproblemet har blivit konservativ och bakåtsträvande.¹⁰

Storbourgeoisins oförmåga att lösa problemen med sin egen revolution, och därmed nationalitetsfrågan, resulterar i att den nationalistiska rörelsen rör sig i riktning mot småbourgeoisin. Men denna klass visar sig snart vara för kraftlös och vacklande för att kunna genomföra revolutionen:

Vacklande och obeslutsam, vilket återspeglar den mellanliggande position som den har i den kapitalistiska ekonomin, strör den bombastiska överdrifter kring sig och ignorerar den konkreta situationen. Den bävar inför radikala åtgärder av rädsla för att dessa kan orsaka borgarklassens missnöje och främja massornas ”anarkistiska” rörelse. Den ägnar sig åt en politik av eftergifter och givande och tagande och när den under folkligt tryck ger sig in i kamp och uppror, gör den det motvilligt, utan övertygelse, mer rädd för de möjliga konsekvenserna av att ”överflyglas” av de folkliga massorna än av beslutsam kamp.¹¹

Av denna anledning kommer proletariatet oundvikligen att bli den klass som löser den nationella frågan, eftersom ”proletariatet är den samhällsklass som är kallad att göra vad varken stor- eller småbourgeoisin förmår genomföra: den borgerligt-demokratiska revolutionen. Endast proletariatet kan i grunden lösa den nationella frågan”.¹²

För detta behöver den följa riktlinjerna i den marxistiska traditionen, Marx´ och Lenins läror, och det exempel som Sovjetunionen utgör på hur detta förverkligats. Vi har redan sett hur Nin anpassade dessa ideologiska utgångspunkter till sitt politiska program.¹³

⁸ Ibid., s. 43.

⁹ Ibid., s. 47-48 och 137-147.

¹⁰ Ibid., s. 45.

¹¹ Ibid., s. 46.

¹² Ibid., s. 43.

¹³ Se den nationalistiska strategin i programmen för *Izquierda Comunista* [Kommunistiska vänstern] och POUM. För att bredda Nins vision i förhållande till nationalism kan man också ta del av Nins ”Consideraciones sobre el problema de las nacionalidades”, i *Comunismo*, maj 1932, sid. 25-28, och ”El marxismo y los movimientos nacionalistas”, i *Leviatán*, september 1934, sid. 39-47.

Emellanåt har kritiker förvånats över att detta arbete presenterar Sovjetunionen som en ”modell”, utan att öppet kritisera vare sig Stalins ”storryska” nationalistiska politik eller det nationella förtryck som fortsatte att existera under sovjetregimen. Skälet är väldigt enkelt. Den sovjetiska konstitutionen baserades på den princip som Lenin formulerade om ”rätten till självbestämmande”, som inkluderade friheten till utträde, och som baserades på att alla republiker som ingick i unionen i laglig mening var jämlika.

Sovjetunionen var det enda exemplet i världen på en ”fri union av fria folk”. Båda aspekterna var grundläggande och även om de i många tillfällen inte respekterades, hade Lenin själv varit medveten om att man genom att utropa unionen inte slutgiltigt inte hade slutgiltigt löst alla motsättningar som fanns i det tsaristiska Ryssland. Det är inte mindre sant, särskilt på grund av den politik fördes av Stalin och hans epigoner, att när Sovjetunionen kollapsade 1990, utnyttjade de olika republikerna som först bröt sig ur – Estland, Lettland och Litauen var de första – den rätt som konstitutionen gav dem.¹⁴

I vilket fall som helst är *Los movimientos de emancipación nacional* ett mycket viktigt bidrag om man vill förstå hur arbetarrörelsen förhållit sig till nationella rörelser sedan 1800-talet. Detta är av ännu större betydelse därför att det är det enda arbete som konkret använt den analysmetoden. Nins bok visar samtidigt att han var den marxistiske teoretiker som bäst förstod nationalitetsfrågan i Spanien.

B. Fackföreningarna

Nins viktigaste praktiska bidrag är otvivelaktigt hans fackliga gärning. Från det han gick med i CNT 1919 fram till sin död, står det klart att han nästan hela tiden ägnade sig åt fackföreningens uppgifter att organisera proletariatet. Posten som biträdande generalsekreterare för Röda fackföreningsinternationalen (RFI) och det arbete han uträttade där bekräftar fullständigt detta. Han var bara fackligt inaktiv när han skildes från RFI och under Andra republikens första år, då Kommunistiska Vänstern (*Izquierda Comunista*) inte hade en bred och organiserad facklig bas. När POUM bildades återgick han till att sköta partiets fackliga uppgifter.

Hela tiden, och just på grund av sitt fackliga engagemang, skrev Nin olika verk om fackliga problem – de flesta i form av broschyrer. De flesta publicerades i Moskva och ingick i RFI:s propaganda under dess expansions- och organisationsfas. Bland dem bör nämnas *El sindicalismo revolucionario y la Internacional* [Den revolutionära fackföreningsrörelsen och Internationalen], *Los anarquistas et le mouvement syndical* [Anarkisterna och den fackliga rörelsen] och *Profesionalno dvijenje i Ispanii*.

1933, när han var avskuren från aktivt fackföreningsarbete, publicerade Nin sitt historiska arbete om fackföreningarna: *Las Organizaciones Obreras Internacionales* [De internationella arbetarorganisationerna]¹⁵. Här studerar han arbetarinternationalerna från grundandet av den Första internationalen till det sista stadiet av RFI och den reformistiska Internationella fackföreningsfederationen. Han begränsar sig inte till att redogöra för dessa fackliga centralers historia, utan han framhäver också de viktigaste särdrag som enligt honom måste känneteckna en fackförening och dess verksamhet.

Tre väsentliga problem upptog speciellt Nins intresse: den fackliga enheten som måste förverkligas med de reformistiska fackföreningarna; fackföreningarnas politiska och ideologiska autonomi; och det undermåliga sätt som RFI letts på från 1924.

¹⁴ Se Pelai Pagès: ”Andreu Nin, el marxisme i els moviments d’emancipació nacional” i Andreu Nin: *Els moviments d’emancipació nacional*. Barcelona: Ed. Base, 2008, sid. 7-32.

¹⁵ Nin, Andreu: *Las Organizaciones Obreras Internacionales*: Madrid: Ed. Dédalo, 1933.

Problemet med den fackliga enheten uppstod som ett resultat av RFI:s tillkomst. RFI hade inte uppnått några positiva resultat. Fascismens seger i Italien och Tyskland, och den fara det innebar för andra länder, medförde att det var nödvändigt att ompröva frågan. Men erfarenheten hade visat att man inte längre kunde räkna med reformisterna:

Enhet är nödvändig för att försvara arbetarklassens livsviktiga intressen. Att kämpa för enhet är en grundläggande plikt för alla ärliga anhängare av proletariats frigörelse. Att reformister alltid kommer att lägga tonvikten vid splittringspolitik är givet. Men med energisk och beslutsam aktion kan man vinna allt större arbetarmassor för enheten, förhindra splittring, eller om den trots allt sker, minimera dess omfattning.¹⁶

Nins inställning var således optimistisk.

I förhållande till fackföreningarnas autonomi tog han upp problemet med anarkisterna i Spanien. Från republikens början hade dessa lagt beslag på alla poster i CNT:s organ och vid den katalanska CNT-kongressen, i Sabadell i april 1932, hade de slängt ut de fackföreningar som opponerade sig mot den anarkistiska tendensen, som blev allt mer förhärskande. Nin fördömde denna maktfullkomlighet och rikriktning i följande ordalag:

Kan anarkisterna betraktas som ärliga anhängare av facklig autonomi? Enligt deras åsikt är anarkismen självtillräcklig, och som socialdemokraterna, tilldelar de fackföreningarna en underordnad roll. Ändå proklamerar de överallt att de är glödande försvarare av oavhängighet. I själva verket är de anhängare av fackföreningsrörelsens oberoende gentemot alla partier, men gör ett undantag till förmån för det anarkistiska partiet.¹⁷

Det alternativ som han erbjöd var inget annat än att införa arbetardemokrati, som måste finnas inom fackföreningarna:

Vi har inte för avsikt att förneka anarkisternas rätten att på alla sätt försöka erövra den organiserade massan av arbetare. Men det är ologiskt att de förnekar företrädarna för de andra tendenserna i den revolutionära rörelsen samma rätt. Vi upprepar, fackföreningsrörelsens oberoende är en myt. Det som krävs är att införa verklig arbetardemokrati i de fackliga organisationerna, som genom majoritetsbeslut låter arbetarmassorna anta den ideologiska tendens som enligt deras mening bäst svarar mot deras intressen.¹⁸

Om reformismens och anarkismens ståndpunkter var felaktiga, så uppförde sig inte de kommunistiska ledarna efter stalinismens uppkomst annorlunda när de tagit kontroll över besluts- och maktapparaterna. Den ultravänsteristiska vändning som de två Internationalerna (Kommunistiska Internationalen och Röda Fackliga Internationalen) hade gjort efter Komintern-kongressen 1928 ledde till totalt kaos och förvirring. Med Nins ord: "från 'enhetspolitik' till varje pris och diplomatiska överenskommelserna med de reformistiska ledarna, med en god biff och ett glas champagne bakom ryggen på arbetarna, en politik som kännetecknades av att man avstod från varje kritik, övergick man till taktiken 'enhetsfront underifrån' och den absurda teorin om 'socialfascism', som har lett det tyska proletariats till en katastrof utan motstycke och till skapandet av oberoende fackföreningar och fackförbund till vänster och höger, och därigenom avskilt det revolutionära avantgardet från huvuddelen av arbetarmassorna."¹⁹

För att återupprätta en korrekt politisk linje föreslog Nin att man skulle återvända till ursprunget, gå till källorna:

Endast genom att återvända till enhetsfrontens politik, som den formulerades i Internationalens första kongresser, endast genom att återgå till den revolutionära marxismens principer, kan man

¹⁶ Nin, Andreu: *Las Organizaciones Obreras Internacionales*. A.a., s. 98.

¹⁷ Ibid., sid 115-116.

¹⁸ Ibid., sid. 116.

¹⁹ Ibid., sid. 134-135.

återvinna massornas förtroende för den revolutionära Internationalen och ställa den i spetsen för och leda dem till kamp och seger.²⁰

C. Fascism

Nära kopplad till Nins fackliga verksamhet finner vi hans tolkning och ständiga kritik av fascismen. Nin utgick från det uppenbara behovet av att ha kunskap om fascismens politiska och socioekonomiska grunder för att kunna attackera och outtröttligt bekämpa den. Han satte fokus på problemet med fascismen redan 1923 och förespråkade att RFI borde sträva efter att befria medel- och de småborgerliga klasserna och bönderna från fascistiskt inflytande. Han konkretiserade den fackliga kampen mot den fascistiska faran i två broschyrer skrivna på ryska respektive engelska: *Fascism i Profsayuz* [Фашизм и профсоюзы, Fascismen och fackföreningarna] och *Struggle of the Trade Unions Against Fascism*.²¹

Under åren i Moskva utanför händelsernas centrum utarbetade Nin sitt mest fullständiga och genomarbetade arbete *Las dictaduras de nuestro tiempo* [Vår tids diktaturer],²² där han studerade de två diktaturer som existerade då: den borgerliga, fascistiska, diktaturen och proletariats diktatur i Sovjetunionen. Verket, som var ett svar på Francesc Cambós* bok *Les dictadures*, innebär en utomordentligt klarsynt tolkning av den internationella och europeiska scenen i början av 1930-talet. I sin bok studerade Nin i detalj kapitalismens socioekonomiska och politiska förhållanden för att förklara den ena av de två diktaturernas seger.

Nin utgick från följande resonemang om problemet i världsmåttstock: konsekvenserna av det första världskriget hade skapat en krissituation i Europa, en instabilitet i det kapitalistiska systemet, som redan hade möjliggjort den bolsjevikiska revolutionens seger i Ryssland. Efterkrigstidens viktigaste kännetecken var:

- 1) De proletära upproren i Europa.
- 2) De nationella problemen i Europa förblev olösta, sedan de länder som framträtt som ”försvarare av de små nationaliteterna” segrat i kriget 1914-1918.
- 3) Befrielseörelserna i de koloniala och beroende länderna.
- 4) Motsättningarna mellan de olika imperialistiska länderna, och särskilt Englands förlust av världshegemoni och, som en omedelbar konsekvens av detta, motsättningar till USA.
- 5) Den påtvingade arbetslösheten och kapitalistklassens offensiv mot arbetarklassens erövringar.
- 6) Industrins rationalisering.²³

För det första hade Europa sedan 1918 upplevt många arbetarrevolutioner som sträckte sig över en revolutionär cykel som i slutet av 1920-talet ännu inte hade avslutats. Nin hävdade,

²⁰ Ibid.

²¹ *Fascismen och fackföreningarna* (på ryska, Moskva, 1923) och [Struggle of the Trade Unions Against Fascism](#) (Chicago, 1923).

²² Den publicerades ursprungligen på katalanska med titeln *Les dictadures dels nostres dies*. Barcelona: Llibreria Catalònia, 1930. På spanska, [Las dictaduras de nuestro tiempo](#), Madrid, Ediciones Hoy, november 1930. Vi har använt en nyare upplaga av den senare, publicerad av Editorial Fontamara, Barcelona, 1977.

* Francesc Cambó (1876-1947) var en katalansk politiker, som 1901 grundade det konservativa partiet *Lliga Regionalista de Catalunya* [Regionalistiska ligan]. Som sådan var han minister i två spanska regeringar (1918 och 1921-22). Han förespråkade regionalt självstyre för Katalonien och var författare till flera böcker, däribland *Les dictadures*, som kom ut 1929. När inbördeskriget bröt ut befann han sig utomlands. Efter viss tvekan stödde han Franco. Men när Franco segrat kunde han ändå inte återvända till Spanien, eftersom han som känd katalansk kulturpersonlighet inte sågs med blida ögon av Franco, som var fiendlig till alla regionala strävanden, vilket inkluderade förbud mot användning av språk andra än spanska. – *Red*

²³ Nin, Andreu: *Las dictaduras de nuestro tiempo*, s. 40-41 [sidhänvisningen till tryckta boken].

utan tvekan med överdriven optimism, att denna etapp ”kommer att avslutas först när det nuvarande produktionssättet radikalt omvandlats”.²⁴

Vid sidan av arbetarrörelserna uppstod under denna etapp *nationella och koloniala befrielseörelser*. Världskriget, som långt ifrån hade löst de problem som drabbat de små centraleuropeiska nationaliteterna och de länder som led under västmakternas kolonialregim, hade skapat en helt artificiell geopolitisk omstrukturering, i enlighet med intressena hos de regeringar som tvingade igenom Versaillesfreden:

De nya multinationella staterna (Polen, Rumänien, Tjeckoslovakien, Jugoslavien) har omvandlats till lika många folkfångelser. De små baltiska ”befriade” nationerna är sorgliga verktyg i imperialismens händer. Istället för ett Europa som utgörs av en frivillig union av fria folk (vilket är en utopi under kapitalismen) har vi ett balkaniserat söndertrasat Europa, med förtryckande stater och vasallstater, åtskilda av geografiska barriärer och tullhinder, utan de förutsättningar som krävs för en oberoende existens.²⁵

En av de viktigaste egenskaperna hos situationen i Europa och resten av världen orsakades av kapitalismen i dess monopolistiska stadium. Rationaliseringen av produktionen, som ledde till högre produktivitet och gjorde kvalificerad arbetskraft onödig, medförde att lönerna minskade och arbetslösheten ökade, vilket ledde till att befolkningens köpkraft minskade dramatiskt. Och allt detta på grund av överproduktion och kampen om marknader för att utvidga sin intressesfär, vilket oundvikligen orsakade en ekonomisk kris, ett förspel till de imperialistiska striderna.²⁶

Å andra sidan tenderade kapitalismen att samlas i stora överstatliga företag, stora finansiella truster som absorberade och dominerade de flesta ekonomiska aktiviteter. Även om denna kapitalkoncentration skedde före världskriget ”absorberade kapitalet under imperialistmakternas konfrontation en del av skatterna, koncentrerade produktionsmedlen, råvarorna i sina händer och ackumulerade fantastiska vinster”.²⁷

Politiskt ledde detta till att demokratin hamnade i allvarlig kris. Den borgerliga parlamentarismen tjänade inte längre och kunde inte tjäna monopolkapitalismens intressen. Dessutom hade arbetarklassen uttömt alla politiska möjligheter som den borgerliga demokratin erbjöd, och befann sig vid denna tid i en hård kamp mot kapitalet för att komma ur sin osäkra ekonomiska och sociala situation. Och den ekonomiska kampen blev snart en politisk kamp.²⁸ Mot denna politiska, sociala och ekonomiska bakgrund, som Nin nyanserar och konkretiserar med fakta och exempel, växte fascismen fram. I verkligheten, i kampen mellan arbete och kapital, uppstod den ena av de två diktaturerna. De orsaker som ledde till fascismens seger var:

- 1) den besvikelse som framkallats av krigets resultat;
- 2) motsättningar inom kapitalismen och behovet av att konsolidera den med diktatoriska medel;
- 3) hotet från eller misslyckandet för den proletära revolutionen;
- 4) förekomsten av ett stort antal socialt deklasserade element;
- 5) småborgerlighetens missnöje och besvikelse.²⁹

Även om fascismen alltid har framställt sig själv som en ”nationell” antikapitalistisk och anti-kommunistisk rörelse, visar den sin obestridliga klasskaraktär när den kommer till makten. Ekonomiskt gynnar den storkapitalet, vilket gör att statens intressen sammanfaller med den

²⁴ *Ibid.*, s. 41.

²⁵ *Ibid.*, sid. 42-43.

²⁶ *Ibid.*, sid. 43-52.

²⁷ *Ibid.*, sid. 53.

²⁸ *Ibid.*, sid. 69-79.

²⁹ *Ibid.*, sid. 108-109.

gradvisa ökningen av kapitalets dominans. Den tvekar inte att uppnå sina mål genom att expropriera små och medelstora industrier och bönder. Politiskt inför den en järnhård diktatur som föraktar parlamentarismen och resten av den borgerliga demokratins organ och institutioner. När det gäller den sociala politiken framställer sig inte fascismen som en arbetarfientlig regering, utan som en rörelse vid sidan av klasserna, som ser till att privata intressen underordnas statens intressen. De uppoffringar som den påtvingar arbetarklassen införs i namn av "nationens" och "produktionens" höga intressen. Till syvende och sist utsätter den arbetarrörelsen för hårt förtryck och förföljer rörelsens mest betydelsefulla kämpar.³⁰

Så här sammanfattade Nin de viktigaste egenskaperna hos fascismen:

- 1) målmedveten inriktning på att konsolidera storkapitalets herravälde;
- 2) övergivande av och förakt för demokratiska institutioner och dess ersättande med rent diktatoriska metoder;
- 3) skoningslöst förtryck av proletariatet (krossande av arbetarorganisationerna med plebejiska metoder, enligt Trotskijs välfunna uttryck, tillgripande av ytterst våldsamma åtgärder, utan att tveka inför fysisk förintelse av arbetare, upphävande av de förbättringar som arbetarklassen tillkämpat sig, upprättande av en slavregim i fabriker, osv.);
- 4) utnyttjande av småborgerligheten i städerna och på landsbygden, samt deklasserade element (särskilt tidigare arméofficerare som återvänt från fronten) som rörelsens bas;
- 5) en utrikespolitik för imperialistisk expansion.³¹

Men enligt Nins uppfattning var inte och kunde inte fascismen vara bestående för evigt. Under en ekonomisk kris var konsekvenserna lika allvarliga för alla kapitalistiska länder. En försvårande omständighet var att städernas och landsbygdens småbourgeoisier gick in i en proletariseringprocess som fjärmade dem från systemet. Utan småbourgeoisins stöd upphörde fascismen att vara en massrörelse. Nin drar slutsatsen att fascismens öde kommer att bero på det inbördes förhållandet mellan de sociala krafterna och graden av organisation och initiativ hos dessa krafter. När fascismen inte längre tjänar storbourgeoisin kommer den att försöka återvända till demokrati och borgerliga institutioner, ett ögonblick som proletariatet måste dra nytta av för att genomföra sin revolution:

Om det revolutionära proletariatet vid denna tidpunkt har lyckats organisera sig på ett hållbart sätt, om det har ett väldisciplinerat och helgjutet parti, om det har utvidgat sitt inflytande till majoriteten av den exploaterade befolkningen och visar den initiativförmåga som krävs för att vidta åtgärder i rätt ögonblick, då kommer den borgerliga demokratins experiment att misslyckas och den italienska krisen kommer att utmynna i sin verkliga lösning: borgarklassen kommer att bryta samman och proletariatets diktatur upprättas.³²

I annat fall kommer det borgerliga demokratiska experimentets återkomst tvinga proletariatet att bordlägga sitt unika och möjliga alternativ.

Även om Nins förutsägelser inte inträffade, eftersom Hitlers nationalsocialistiska parti några år efter att hans bok publicerats grep makten i Tyskland och att det kort därefter skapades ett kompanjonskap mellan den italienska fascismen och den tyska nazismen, utgjorde boken vid den tidpunkt då den publicerades ett viktigt dokument för kunskapen om fascismen, som fortfarande har kvar mycket av sin giltighet. Inte för inte hade Nin noggrant och inifrån studerat den italienska fascismens väsen.³³

³⁰ Ibid., sid. 124-128.

³¹ Ibid., sid. 109.

³² Ibid., sid. 146.

³³ Under åren 1923-1924 – efter sin vistelse i Italien, när han arbetade för Röda fackföreningsinternationalen – hade han publicerat flera artiklar i den franskspråkiga tidskriften *La Correspondance Internationale*, en tidskrift

Nins analys och tolkningar av Ryska revolutionen

En annan aspekt av Nins teoretiska bidrag är hans arbeten om den Ryska revolutionen. Även om han inte ägnade ämnet något övergripande arbete så har han gjort mer eller mindre omfattande analyser som uttrycker det intresse som Nin alltid kände för det som skedde i Ryssland redan innan Oktoberrevolutionen segrade 1917. Detta intresse materialiserades under de nio år han bodde i Sovjetunionen. För Nin var den sovjetiska erfarenheten av avgörande betydelse för proletariatet, och dess lärdomar – misstag och framgångar – måste arbetarklassen i alla länder tillgodogöra sig.³⁴

Nins förhållningssätt till den ryska revolutionens historia genomgår två faser. I den första, som utgår från revolutionens första steg 1905 tills segern 1917 och uppbygget av den första socialistiska staten i världen, finner Nin en politisk modell för kampens taktik och strategi och en fulländad anpassning av några ideologiska principer till ett nästan fulländat förverkligande på statlig nivå. Trots politiska misstag som inträffade vid mer än ett tillfälle, segrade alltid rätt linje. Det var den period som otvivelaktigt präglades av Lenin.

Den andra fasen däremot, karakteriseras av ledarskapets misstag. Skapandet av en ny härskande klass – som uppstod ur revolutionen och som var svår att karakterisera socialt – har satt revolutionens egna landvinningar i fara, och dess utrikespolitiska misstag har omintetgjort nya revolutionära segrar i andra länder. Under denna period bevaras trots allt revolutionens alla väsentliga kännetecken. Arbetarklassen måste lära sig av misstagen under denna etapp för att försöka undvika sådana i framtiden. Den måste också inta en kritisk hållning till sina ledare och gentemot hela den politiska klass som uppenbarligen slagit in på fel väg.

Nin studerade den ryska revolutionens första etapp i en broschyr, *Los soviets: su origen, desarrollo y funciones* [Sovjeterna: deras ursprung, utveckling och funktioner], och i två av de tidigare nämnda verken *Las dictaduras de nuestro tiempo* och *Los movimientos de emancipación nacional*.

Studien av sovjeterna och den roll de spelade i den Ryska revolutionen utgör för Nin en mycket viktig uppgift. För som han säger redan på första sidan: ”För de spanska arbetarna och bönderna har problemet med sovjeterna en i hög grad praktisk betydelse, eftersom deras seger är omöjlig om de inte skapar sådana eller andra liknande organ”.³⁵

Återigen ser vi det faktum att Nin underordnar sitt teoretiska arbete de praktiska aspekterna av sin tids politik. Man bör komma ihåg att han publicerade detta arbete 1932 och att två år senare fanns i hela den spanska staten *Alianzas obreras* (Arbetarallianserna), vilka Nin karakteriserade som den spanska revolutionens kamporgan. Vid denna tidpunkt anser han att det är nödvändigt att sprida kunskaper om behovet av sovjeter, av de organ som han definierar som ”helt och hållet revolutionära organ, som är otänkbara i perioder av fredlig utveckling, och som eftersträvar en omedelbar och radikal omvälvning av alla sociala”.³⁶

Av denna anledning studerade Nin alla aspekter av sovjeterna. Från dess betydelse i utvecklingen av den Ryska revolutionen till omstruktureringen till den maktform som blev De Socialistiska Rådsrepublikernas Union. Från den första sovjeten som bildades i Ivanovo-

som gavs ut på flera språk (den engelska, som finns på Marxist Internet Archive heter *International Press Correspondence*). På spanska finns artiklarna i bilagan till den utgåva av Nin's bok *Las dictaduras de nuestro tiempo*, som gavs ut av Fontamara 1977. Den engelskspråkiga skriften [Struggle of the Trade Unions Against Fascism](#) är en sammanställning av alla artiklarna.

³⁴ En antologi med Nins arbeten om Ryssland och Sovjetunionen är Andreu Nin: *La revolución rusa*. Barcelona: Ed. Fontamara, 1979. Sammanställning och förord av Pelai Pagès.

³⁵ Nin, Andreu: *Los soviets: su origen, desarrollo y funciones*. Valencia: Cuadernos de Cultura, lxxv, 1932.

Skriften finns i svensk översättning: [Sovjeterna](#).

³⁶ *Ibid.* s. 2.

Vosnesensk den 13 maj 1905, till de funktioner som kännetecknar sovjetens alla beståndsdelar som ett maktorgan. Således definierar han sovjeternas uppgifter utifrån varje konkret situation:

Till en början var de, som vi sett, bara vanliga strejkkommittéer. Senare förvandlades de till representativa organ för hela arbetarklassen. Därefter till organ för upproret och embryon till maktorgan. Slutligen, i och med den proletära revolutionens seger, var det just sovjetformen som den proletära diktaturen antog. Sovjetformen av proletariatets diktatur var sålunda den form av proletariatets organisering som statsmakt som möjliggjorde arbetarklassens fullständiga politiska herravälde och blev ett mäktigt instrument för social och politisk omvandling.³⁷

Som Nin presenterar dem är sovjeterna nödvändiga revolutionära organ för proletariatet, i alla stadier av dess organisatoriska utveckling. Studiet av sovjeterna som instrument för upproret, deras organisatoriska struktur i detta upproriska skede, de förhållanden som upprättas mellan sovjeterna och de politiska partierna osv, allt detta utgör bidrag till kunskapen om den Ryska revolutionen som gör Nin till en av de mest insiktsfulla beträffande revolutionens allmänna problematik.

Även om arbetet med sovjeterna främst är en informativ studie i skolningssyfte, analyserar Nin i *Las dictaduras de nuestro tiempo* det rådande systemet i Sovjetunionen från 1917 i mycket mer kritiska tongångar.

I detta arbete presenterar Nin den ryska revolutionens problematik med utgångspunkt från dess klasskaraktär, och han dröjer inte länge med att påpeka att den väsentliga frågan om denna klasskaraktär återfinns i maktfrågan och specifikt i staten:

Staten är inte, som de borgerliga teoretikerna hävdar, ett neutralt organ som representerar alla intressen i samhället, utan ett instrument för en klass' herravälde och förtryck av en annan klass. I alla dess former är den nuvarande staten ett instrument för herravälde och förtryck som tjänar borgarklassen. Proletariatet, som skapats av utvecklingen i den kapitalistiska ekonomin, är historiskt sett kallat, genom kapitalismens egna utvecklingslagar, att störta borgarklassen och upprätta en regim baserad på kollektivt innehav av produktionsmedlen, vilket kommer att avskaffa klasserna och följaktligen utsugningen. Med dessa försvinner också behovet av det förtryckande instrumentet som är staten, eftersom det inte kommer att finnas någon klass att förtrycka.³⁸

Denna principförklaring, som är grundstenen i den marxistiska teorin om staten alltsedan Marx formulerade den, ledde Nin till att bestämma de väsentliga skillnaderna mellan proletariatets diktatur som upprättats i Sovjetunionen och de demokratiska regimerna i de kapitalistiska länderna. Skillnader som politiskt kommer till uttryck genom att regeringen i den borgerliga demokratin representerar en minoritets herravälde över majoriteten, medan den proletära diktaturen är en regering som utövas av befolkningens stora majoritet.

Borgarklassens kontroll av maktens verktyg uppenbarar sig i en demokratisk regims samtliga politiska uttryck och situationer:

Under en demokratisk regim, har alla formellt rätt att fritt uttrycka sina åsikter; men denna rättighet är villkorad av kapitalistklassens intressen och den beroendesituation som den stora majoriteten av befolkningen befinner sig i i förhållande till denna klass.

Bortsett från de undantagslagar eller lagparagrafer mot revolutionen som finns i alla demokratiska länder och de normer som makten åtnjuter, även i de mest *liberala* länderna, för att upphäva konstitutionella garantier just när de är som mest nödvändiga, har borgarklassen oändligt fler betydelsefulla möjligheter än arbetarklassen för att lägga fram sina ståndpunkter och sprida dem. Formellt har alla medborgare yttrandefrihet och församlingsfrihet; men borgarklassen har alla stora verktyg

³⁷ Ibid. s. 3

³⁸ Nin, Andreu: *Las dictaduras de nuestro tiempo*. A.a., sid. 148.

till sitt förfogande, vars användning av klassfiender den kan förhindra när den så vill, och enorma materiella resurser som proletariatet inte kan drömma om för sin agitation och propaganda.

(...) fabriker och papperslager, stora tryckerier och de allra flesta tidningar, telegraf- och telefon-tjänster, radio, är i borgarklassens händer, som därmed får möjligheten att utöva ett enormt inflytande på allmänheten, medan arbetarklassen endast genom stora uppoffringar kan upprätthålla en mycket liten press. För att inte tala om de andra mycket effektiva medel som finns tillgängliga för kapitalismen (skolan, kyrkan, biografen, litteraturen), och som (...) gör det möjligt att utföra en omfattande propaganda till förmån för borgarklassens intressen som även de flesta författare, journalister och vetenskapsmän som står till kapitalets tjänst bidrar till trots deras förmodade *andliga frihet*.³⁹

Det långa avsnitt som jag har återgivit klargör den verkliga kärnan i den demokratiska politik som enligt Nin kännetecknar den borgerliga regimen. För sin del döljer inte proletariatet sina verkliga avsikter när det tar makten:

Genom att ta makten bekräftar proletariatet (...) tydligt att det bestrider borgarklassens frihet att exploatera de andra klasserna.

(...) Proletariatet förklarar uppriktigt att det genom att erövra politisk makt upprättar sin diktatur, eftersom detta är den enda lämpliga vägen för att avskaffa kapitalism och nå en socialistisk seger.

(...) Under den sovjetiska regimen har den stora befolkningsmajoriteten – det vill säga alla medborgare som lever av sitt eget arbete och inte av det mervärde som skapats genom andras arbete – den effektiva rätten – och inte den formella rätten i de borgerliga demokratierna – att delta direkt i den offentliga förvaltningen, att välja och bli valda, att när som helst avskeda representanter som inte har visat sig värda det förtroende som de beviljats, och skyldigheten att säkerställa bevarandet av dessa rättigheter genom att med våld göra fiendeklassen maktlöst.⁴⁰

Trots de väsentliga skillnader som finns mellan de två slagen av diktatur på överbyggnadens nivå – den politiska nivån – är det på det socioekonomiska området som det viktigaste kännetecknet på den ena eller andra typen av regim återfinns; även om det är genom att gripa den politiska makten som proletariatet kan förändra de ekonomiska och sociala förhållandena. Detta är anledningen till att Nin ägnar särskild uppmärksamhet åt att studera, som han själv uttrycker det, ”problem relaterade till omvandlingen av det kapitalistiska produktions- och utbytessystemet till det socialistiska systemet, de förhållanden under vilka proletariatets diktatur tvingas göra denna omvandling”.⁴¹

Han fastställer tre etapper, motsvarande tre olika typer av ekonomisk politik, enligt den inre utveckling som Sovjetunionen genomgick. Under den första perioden, som sträcker sig från Oktoberrevolutionen till mitten av 1918, genomförde det ryska proletariatet den återstående borgerligt demokratiska revolutionen: nationaliserade jorden, exproprierade de stora markägarna och bankerna, skiljde kyrkan från staten, frigjorde nationaliteter osv. Inom industrin upprättades arbetarkontroll, men då utan exproprieringar.

Inbördeskriget som inleddes i Sovjetunionen 1918, uppdelningen mellan fattigbonden och *kulaken* och de behov som uppstod på grund av inbördeskriget, särskilt de som rörde nödvändiga förnödenheter, tvingade fram en förändring av ekonomin. Detta var den period som kallades ”krigskommunism”, som varade fram till 1921. Nin sammanfattar de viktigaste åtgärderna som utmärkte denna etapp i: upphävande av frihandel genom vilket allt jordbruksöverskott överfördes till staten. Motståndet från *kulaken*, den rika bonden, vilket ledde till tvångskonfiskeringar. Nationalisering av storindustrin och expropriering av banker som

³⁹ Ibid., sid. 151-152.

⁴⁰ Ibid., sid. 153-154.

⁴¹ Ibid., sid. 157.

ännu inte nationaliserats. Arbetet blev obligatoriskt och militariserades. Hela ekonomin var rigoröst centraliserad och offentliga tjänster var gratis.

När inbördeskriget avslutats kunde man inte fortsätta att upprätthålla de skattebördor som bönderna hade utsatts för. I början av 1921 utbröt en ekonomisk kris som resulterade i starkt missnöje bland arbetarna. Det var dags att planera ekonomin och påbörja dess socialisering. Den grundläggande åtgärden under denna etapp var att ersätta konfiskering med en naturskatt, som senare ersattes av en penningskatt. Industrialiseringen skedde nu i en mycket snabbare takt och jordbruket omorganiserades på nya sociala och tekniska grundvalar. Även om individuellt utnyttjande av jorden uppmuntrades för att främja produktionen skyddades samtidigt de kooperativa organisationerna på landsbygden och de stora sovjetiska jordbruken, sovchoserna.⁴²

Men för Nin var den mest intressanta aspekten av Ryska revolutionen dess internationalism, de lärdomar som den innebar för världsproletariatet och den nya politiska strategi som de nya samhällseliga styrkeförhållandena öppnade vägen för:

Den ryska revolutionen var inte en nationell revolution i ordets strikta bemärkelse, utan världsrevolutionens första etapp, det internationella proletariats första stora seger över kapitalismen – på den front där fienden visade sig vara svagast. Sedan oktober 1917 utkämpas inte kampen mellan Ryssland och de andra länderna, utan mellan två antagonistiska ekonomiska och politiska system som kämpar om världsherravälde: det socialistiska systemet och det kapitalistiska systemet. Arbetarmassorna i tsarernas tidigare imperium vet mycket väl att deras naturliga allierade i denna kamp är alla länders proletariat vars intressen och ideal sammanfaller med deras. Utan sympati och effektivt stöd från den internationella arbetarklassen skulle inte sovjetrepubliken kunna överleva. Å andra sidan skulle den proletära diktaturens fall i Ryssland innebära bankrott för det internationella proletariats revolution för många år och i hela världen utlösa en oförsonlig vit terror.⁴³

I *Los movimientos de emancipación nacional* redovisade Nin den modell som Sovjetunionen erbjöd för att lösa den nationella frågan. De svårigheter som uppstod under och efter revolutionen ledde till att bildandet av Sovjetunionen skedde långsamt och gradvis. De Socialistiska rådsrepublikernas union bildades juridiskt först den 30 december 1922. För denna union hade det ryska proletariats valt federalism, eftersom ”behovet av att sammansluta nationerna uppstod som ett nöd tvång dikterat av ekonomiska intressen och gemensamma mål”.⁴⁴

Efter att ha detaljstuderat tillkomsten och organisationen av Sovjetunionen påpekade Nin, som han alltid brukade göra, den ryska modellens betydelse, ”en konkret modell för att praktiskt lösa den nationella frågan, inspirerad av den strängaste respekt för dess särdrag och rättigheter. Detta är ett levande exempel på ett enormt konglomerat av nationer och olika etniska grupper som har omvandlats till en mäktig och broderlig union av fria folk. Under godsägarnas och kapitalisternas dominans utsattes detta konglomerat av nationer för ett skamligt förtryck, som den borgerliga demokratin, när den kom till makten 1917, lämnade intakt. För att rycka upp den ur rötterna var den proletära revolutionen i oktober nödvändig.”⁴⁵

Hittills har vi redogjort för de positiva analyser som Nin gjorde i samband med den Ryska revolutionens uppbyggnadsfas. Nu kan det vara lämpligt att ta del av den ståndpunkt som han intog i andra etappen, framför allt efter Lenins död. Hans kritik i utgick från hans politiska position som medlem av den Internationella kommunistiska oppositionen och som Trotskij-anhängare; dessutom bör man ha i åtanke de ståndpunkter som han hade intagit på den praktiska politikens område.

⁴² Ibid., sid. 157-169.

⁴³ Ibid., sid. 169-170.

⁴⁴ Nin, Andreu: *Los movimientos de emancipación nacional*. A.a., sid. 164.

⁴⁵ Ibid., sid. 185.

Hans kritik och konfrontation med stalinismen var dock inte uttryck för någon dogmatisk attityd – från en politisk dogm till en annan – utan kan snarare härledas från en inneboende princip i hans egen ideologi: kritikfrihet. Han uttryckte det mycket bra på några sidor i förordet till ett verk av Trotskij:

Inför denna enorma erfarenhet (av den ryska revolutionen) kan man inta tre olika ståndpunkter: 1) fördöma den helt; 2) berömma den villkorslöst, blunda för alla misstag och brister och beskriva varje försök av kritik som kontrarevolutionärt eller inta en neutral hållning inför interna skiljaktigheter som uppstått kring revolutionens problem och 3) framhålla Oktoberrevolutionens enorma historiska betydelse och försvara den mot dess fiender och mot de misstag som kan äventyra den och använda detta till förmån för det internationella proletariet i dess kamp för frigörelse.⁴⁶

Eftersom det inte kunde vara på något annat vis, valde Nin den tredje av dessa ståndpunkter:

Revolutionärens plikt består i att på djupet studera vad som har lett till dessa misstag med syfte att hjälpa det ryska proletariet att korrigera dem och undvika att de upprepas under andra liknande omständigheter i andra länder. Att blunda för den Ryska revolutionens brister och misstag under förevändning att inte ge vapen till fienden är detsamma som om att avstå från att kritisera bristerna i våra fackföreningar och politiska organisationer för att inte spela borgarklassen i händerna. Om proletariets intressen i alla länder dikterar stridsviljan och positionerna och den utsugna klassens positioner, finns det ännu större anledning att kräva, av samma anledning, att alla misstag eller avvikelser som kan försvaga den första arbetarrepubliken kraftigt bekämpas. Att försvara misstag, och tåga om dessa är farligare för Sovjetrepubliken än borgarklassens intriger eller yttre intervention.⁴⁷

Detta stycke placerar oss i det dubbla perspektiv som Nin utgår från när han kritiserar de misstag som ledningen för Sovjetunionens kommunistiska parti gjort: å ena sidan kritiserar han aspekter av inrikespolitiken, den ryska revolutionens inre utveckling; medan han på internationell nivå går över till att kritisera den politik som fördröjer revolutionens seger i andra länder. I denna sista aspekt är det värt att betona den internationella betydelse som Nin ansåg den ryska revolutionen hade som en erfarenhet för hela världsproletariatet. Därför måste proletariet ges möjligheter till att öppet framföra kritik:

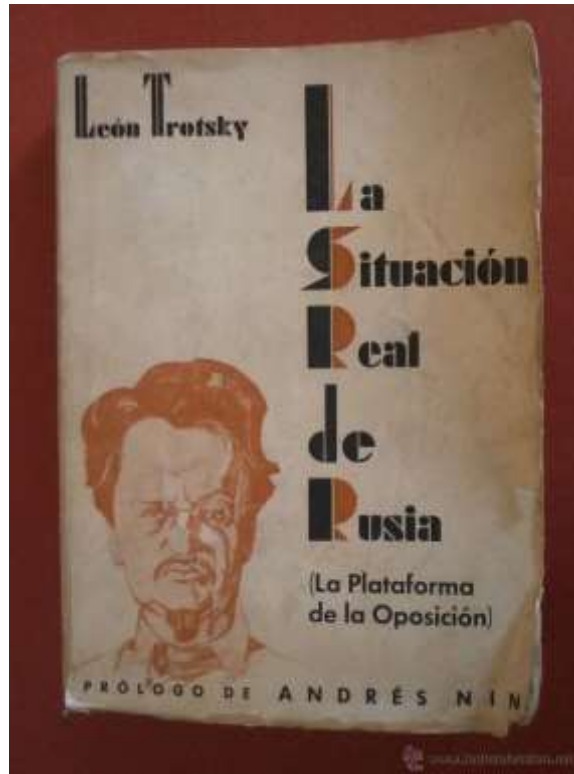
Den Ryska revolutionen är bara världsrevolutionens första etapp, en aspekt av densamma. Det stora upproret i oktober 1917 var inte ett specifikt ryskt fenomen, utan ett av uttrycken för av proletariets kamp mot världsimperialismen i alla länder. Av olika skäl har segern hittills bara uppnåtts i en sektor – den som kunde erbjuda minst motstånd vid attacken – men den ryska revolutionens öde är nära knutet till världsrevolutionens och det ryska proletariets intressen är det internationella proletariets. Återhållsamhet och att förbli neutral inför problemen med historiens mest djupgående revolution, att avstå från att använda dess lärdomar, att betrakta de existerande skillnaderna som ryska ”inre angelägenheter” för Sovjetunionens kommunistiska parti – den proletära diktaturens verktyg – är att inta en reaktionär attityd och ignorera det internationella proletariets grundläggande intressen.

Arbetarklassen har inte bara rätten, utan den oundvikliga plikten att få veta sanningen om Sovjetunionen, berika sin revolutionära arsenal med de sovjetiska erfarenheternas enorma rikedom, hjälpa det ryska proletariet att övervinna sina svårigheter och stärka dess diktatur, och bidra, inte med att servilt och vulgärt berömma det arbete som utförs av dem som för tillfället håller den stora arbetarrepublikens öde i sina händer, utan med en sansad och objektiv analys av begångna misstag, en oförsonlig kritik av avvikelserna, bristerna.⁴⁸

⁴⁶ Förordet till Trotskij's arbete: *La situación real de Rusia (La plataforma de la Oposición)* Barcelona: Ed. Apolo, 1931, sid. 8. [Trotskij's arbete på svenska: [Förenade vänsteroppositionens plattform](#)]

⁴⁷ Ibid., sid. 9-10.

⁴⁸ Ibid., sid. 10-11.

Att kräva rätten till kritik, den rätt och den plikt som proletariatet enligt Nin behöver för att se Ryska revolutionen för vad den är, utan att dölja något, är ett uttryck för den ideologiska oförsonlighet som kännetecknade Nins hela politiska utveckling.].

Vilka var enligt honom de misstag som ledarna för Ryska revolutionen gjorde? Det bör påpekas att Nin vid denna tidpunkt fullt ut omfattar trotskismens kritiska program och Vänsteroppositionens plattform. Inom både internationell och nationell politik inträffade en urartning som allvarligt minskade den konstruktiva processen inom Sovjetunionen, och som dessutom reducerade det internationella proletariats revolutionära förmåga.

Det tyska proletariats nederlag i oktober 1923, katastrofen för den bulgariska revolutionen, Revals *putsch* 1924, alliansen med de engelska fackföreningsledarnas vid en tidpunkt då de förrådde generalstrejken 1926, närmandet till Amsterdaminternationalen, stryandet av den kinesiska revolutionen 1927, Canton-kuppen 1927, den katastrofala politiken under "tredje perioden" och nyligen självmordstaktiken i Tyskland, är de viktigaste exemplen på Internationalens förfall. Orsakerna står att finna i vad som samtidigt pågår i Sovjetunionen där de främsta kännetecknen varit byråkratiseringen av partiet och regimen, försvagningen av proletariats position, sicksackandet som eftergifterna till fiendeklasserna lett till, fram till de senaste årens äventyrs-politik, avskaffandet av arbetardemokratin, fängslandet och utvisningen av anhängarna till Vänsteroppositionen ...⁴⁹

Kort sagt riktar han uppmärksamheten på den stalinistiska diktaturens typiska kännetecken. När det gäller den internationella situationen tog han upp kommunismens kris och de konsekvenser som denna kris orsakade i arbetarrörelsen. I en annan av sina historiska studier, *Manchuria y el imperialismo*,⁵⁰ konstaterade Nin återigen, efter en analys av utvecklingen i Manchuriet och olika imperialistmaktens (Kina, Ryssland, Japan, västmakterna) strävanden där, de allvarliga konsekvenser Internationalens politik i Kina fått:

⁴⁹ I Nins epilög till Teófilo Ortegas bok: *¿A dónde va el siglo? Rusia. Méjico. España*. Förord av Álvaro de Figueroa (tidigare greve av Romanones). Med en essä av Angel Pestaña. Madrid: Ed. Dédalo, 1932, s. 182-183.

⁵⁰ Nin, Andreu: *Manchuria y el imperialismo*. Valencia: Cuadernos de Cultura, LI, 1932.

Kommunistiska Internationalens misstag, när den 1925-1927 ströp den kinesiska revolutionen, har förstärkt kontrarevolutionen på hemmaplan och imperialismens positioner och har underlättat dess aggressiva politik.⁵¹

Internationalens felaktiga politik har också uppenbarats genom den ständiga förändringen av taktiken i förhållande till andra arbetarorganisationer och framför allt genom teorin om ”socialfascism”, som fört det tyska proletariet till en katastrof utan motstycke och till att det till vänster och höger skapats oberoende fackföreningar och fackförbund där det revolutionära avantgardet avskilts från huvuddelen av arbetarmassorna”.⁵²

Men denna kris var en konsekvens av krisen i Sovjetunionens Kommunistiska Parti. För att lösa denna situation föreslog Nin att man skulle sluta upp bakom det program som förespråkats av den kommunistiska vänstern. Även om det går utanför ramarna för detta arbete att redogöra för de politiska alternativ som Nin framförde gentemot stalinismen, är det nödvändigt när man vill sammanfatta hans bidrag till den Ryska revolutionens historia.

När det gäller partiet ansåg Nin att det var nödvändigt att bekämpa dess felaktiga agerande. ”genom att påpeka centrismens faror, förespråka behovet av att återupprätta partiets enhet baserad på demokratisk centralism, skoningslöst bekämpa den alltmer påtagliga tendensen till persondiktatur som skulle bana väg för bonapartism, förespråka en förbättring av arbetarklassens materiella situation, fördöma äventyrspolitik, för det ryska proletariet påpeka dess intresse av solidaritet med världsrevolutionens, och slutligen förespråka en återgång till Lenins linje.”⁵³

Hela tiden förespråkade Nin en återgång till den linje som Lenin utstakat, en återgång till bolsjevismens källor. En förnyelse av den sovjetiska partiledningen var helt nödvändig för att partiet skulle bidra de åtgärder som krävdes för att fullfölja det socialistiska uppbygget. Åtgärder som i själva verket var de som Vänsteroppositionen redan föreslagit och som, om än för sent, hade tillämpats.

För att korrigera Kommunistiska internationalens kurs förespråkade Nin en återgång till den linje som präglade Internationalens fyra första kongresser: gentemot övriga arbetarorganisationer skulle Internationalen återigen föreslå enhetsfront. Men framför allt skulle den korrigera sin allmänna strategi och inse att proletariets revolutionära möjligheter fortfarande var intakta eftersom hittills ”består Internationalens grundläggande misstag i att man, i den politik som tillämpats i andra länder, har glömt den ryska revolutionen erfarenheter och väsentliga lärdomar”.⁵⁴

Han exemplifierade sina argument med situationen i Fjärran östern, där ett nytt imperialistiskt krig närmade sig till följd av de kapitalistiska makternas agerande mot Kinas folk. Han förespråkade att man skulle ägna största möjliga uppmärksamhet åt krisen i Asien, och särskilt i Kina. Han skrev:

Det internationella proletariets förmåga till motstånd och handling, och skickligheten hos dess högsta politiska organisation, Kommunistiska internationalen, är avgörande för huruvida kampen ska leda till nederlag för arbetarklassen eller dess seger över kapitalismen genom att det imperialistiska kriget omvandlas till inbördeskrig.⁵⁵

Översättning: Alex Fuentes, Martin Fahlgren och Björn Erik Rosin.

⁵¹ Ibid., s. 37.

⁵² Nin, Andreu: *Las Organizaciones Obreras Internacionales*. A.a., sid. 134-135.

⁵³ I förordet till Trotskijs arbete: *La situación real de Rusia (La plataforma de la Oposición)*. A.a., s- 16.

⁵⁴ I förordet till Teófilo Ortegas bok: *¿A dónde va el siglo? Rusia. Méjico. España*. A.a., s. 182-183.

⁵⁵ Nin, Andreu: *Manchuria y el imperialismo*. A.a., sid. 45.

Lästips

Om ultravänsterpolitiken

Pierre Broué: [Kommunistiska Internationalen 1926-1933](#)

Om Ryska revolutionens urartning

Leo Trotskij: [Den förrådade revolutionen](#) (klassisk analys)

Om nationella frågan

Eric Hobsbawm: [Nationer och nationalism](#) och [Nationalismen inför sekelskiftet \[2000\]](#)

V I Lenin: [Om nationernas självbestämmanderätt](#)

Pelai Pagès om spanska inbördeskriget

[Katalonien i krig och revolution, 1936-1939](#) (bok)

[Stalinisterna och POUM under inbördeskriget i Spanien](#)

Nin på spanska

Flera av de ovan angivna verken finns på spanska på marxistarkivet, se [Andreu Nin](#). Bland dem kan nämnas:

[Los movimientos de emancipación nacional](#)

[La cuestión nacional en el estado español](#)

[Las dictaduras de nuestro tiempo](#)

Ytterligare texter (på spanska) finns på webbplatsen Marxist Internet Archive: [Andreu Nin](#)

Nin på svenska

Om Nin:

Wilebaldo Solano: [Andreu Nin och Leo Trotskij](#)

Martin Fahlgren: [Rättvisa åt Andreu Nin](#) och [Mordet på Andreu Nin – hur gick det till?](#)

Av Nin:

[Sovjeterna](#) (broschyr 1932)

[Den nationella frågan och den revolutionära rörelsen](#) (1934)

[Det spanska proletariatet inför den pågående revolutionen](#) (september 1936)

[Den marxistiska uppfattningen om makten och den spanska revolutionen](#) (mars 1937)

[Maktfrågan under revolutionen](#) (april 1937)

[Frågan om maktorganen i den spanska revolutionen](#) (maj 1937)

[Majdagarna i Barcelona](#) (maj 1937)